

ORTADOğU GÜNDEMİ

3-9 Mayıs 2021

2021

■ SURİYE GÜNDEMİ

• Uluslararası Gündemde Suriye

BM Silahsızlanma İşleri Yüksek Temsilcisi Izumi Nakamitsu, Suriye'nin bir bölgesinde beyan edilmemiş bir kimyasal savaş ajanı bulunduğunu bildirdi. Ajanın ismini belirtmeyen Nakamitsu, kimyasal silah tesisinde büyük hacimli konteynerlerin keşfedilmesinin beyan edilmiş üretim faaliyetleri anlamına gelebileceğini kaydetti.¹

İstihbarat servisi şefi Halid el Humaidan başkanlığındaki üst düzey bir Suudi heyeti, pazartesi günü Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad ile görüştü. Görüşmede Suudi Arabistan'ın Şam'daki büyükelçiliğinin yeniden açılması ve Arap Birliği'ne Suriye'nin geri kabul edilmesi konuları görüşüldü. Normalleşme sinyallerinin Suudi Arabistan'ın İran ile yaptığı gizli bir görüşme sonrası görülmesi dikkat çekti.²

ABD Dışişleri Bakanı Antony Blinken Salı günü yaptığı açıklamada, sanayileşmiş ülkelere dönüşen G-7 grubunun Suriye'deki 10 yıllık iç savaşı sona erdirmeye sözü verdiğini söyledi. Çatışmayı sona erdirmek için siyasi çözüme olan bağlılığın ve BM sınır ötesi yardım mekanizmasının yeniden yetkilendirilmesine desteğin altı çizildi.³

• Suriye Rejimi

Suriye Anayasa Mahkemesi, 26 Mayıs'ta yapılacak devlet başkanlığı seçiminde Beşar Esad'ın yanı sıra Abdallah Saloum Abdallah ve Mahmoud Ahmed Marei'nin adaylık başvurularını kabul etti. Abdallah Saloum Abdallah, 2016-2020 yılları arasında devlet bakanı olarak kabinede görev yaptı. Mahmoud Ahmed Marei ise ülke içinde faaliyetlerine izin verilen küçük bir muhalefet partisinin lideri olarak bilinmektedir. Geriye kalan 48 başvurunun tümü anayasal ve yasal gereklilikleri karşılamadığı gerekçesiyle reddedildi.⁴

Suriye rejimi resmî haber ajansı SANA, İsrail'in, Lazkiye'nin doğusundaki Hiffo bölgesi ile Hama'nın batısındaki Misyaf bölgesindeki bazı noktalarına İsrail tarafından füze saldırısı gerçekleştirildiğini iddia etti. Savunma Bakanlığından yapılan açıklamada düzenlenen hava saldırılarına karşılık verildiği ifadesi yer alırken, İsrail tarafında herhangi bir açıklama yapılmadı.⁵

• Fırat'ın Doğusu

ABD'ye ait iki yeni araç konvoyu 5 Mayıs Çarşamba günü Irak'tan Suriye'ye geçiş yaptı. Suriye'nin kuzeydoğusunda bulunan ABD üslerine askerî ve lojistik malzeme taşıyan bu konvoy-

1 Undeclared chemical agent found in Syria, UN official says [aa.com.tr]

2 Meeting between Saudi and Syrian intelligence chiefs hints at detente | Syria | The Guardian

3 G-7 Nations Vow to End Syrian War, Top US Diplomat Says | Voice of America - English (voanews.com)

4 <https://www.aljazeera.com/news/2021/5/3/court-selects-two-rivals-to-face-syrias-assad-in-may-vote>

5 <https://www.aljazeera.com/news/2021/5/5/syria-intercepts-israel-attacks-near-latakia-by-the-mediterranean>

ların ilki 50 tırdan, ikincisi ise 30 tırdan oluştu. ABD'nin Suriye'ye bir günde iki araç konvoyu sevk etmesi dikkat çekici bir gelişme olarak kayda geçti. ABD'nin bölgeye yaptığı bir önceki askerî sevkiyat 14 Nisan'da gerçekleşmişti.⁶

Washington merkezli bir düşünce kuruluşu olan Orta Doğu Enstitüsü (Middle East Institute) tarafından yayımlanan bir rapor, IŞİD'in geçtiğimiz günlerde faaliyetlerini artırması ve diriliş emareleri göstermesinde, bölgeyi kontrolü altında tutan YPG'nin de katkısı olduğunu iddia etti. Raporda IŞİD'li savaşçıların serbest bırakılması, ekonomik sorunların yönetilememesi ve Arap aşiretleri ile uzlaşa sağlanamaması gibi YPG'nin sorumlu olduğu meselelerin IŞİD'in bölgede tekrar güç kazanmasına yol açtığı belirtildi.⁷

Son haftalarda Fırat Nehri'nin su seviyesinde yaşanan önemli azalma, Suriye'nin kuzeydoğusunda elektrik kesintilerine ve zirai bir krize yol açtı. YPG, su seviyesindeki bu düşüşten dolayı Türkiye'yi sorumlu tuttu ve Türk hükûmetini uluslararası hukuka aykırı hareket etmekle suçladı. Ancak Dışişleri Bakanlığında görev yapan yetkili bir isim, bu iddiaları reddetti ve yapılan bu suçlamaların temelsiz olduğunu kaydetti.⁸

İngiltere, Irak ve Suriye'de IŞİD ile savaşmak üzere ilk kez F-35B savaş uçaklarını kullanma kararı aldı. İngiltere Savunma Bakanlığı, bu uçakların HMS Queen Elizabeth uçak gemisine konuşlandırılacağını ve ABD liderliğindeki Uluslararası Koalisyon'un IŞİD'e karşı olan mücadelesine önemli katkı sunacağını belirtti.⁹

• Güney Suriye

Kuneytra kırsalında yer alan Um Batna bölgesinde 1 Mayıs'ta Esad rejimi unsurları ile halk arasında artan gerilimler üzerinde Rus kuvvetleri bölgeye giriş yaptı. Rus heyetinin gerginliğin başlamasının ardından kasabaya yaptığı bu ikinci ziyaretinde kasabanın ileri gelenleri ve sakinleri ile görüşmeler gerçekleştirdi. Rus heyetinden görüşmelerin sonucu ile ilgili herhangi bir açıklama yapılmadı.¹⁰

3 Mayıs Pazartesi günü Dera'nın doğusunda yer alan İzra beldesinde kimliği belirsiz kişiler tarafından düzenlenen suikast sonucunda rejim ordusunda görevli Teğmen Ali Ahmed Kizavi öldürüldü. 6 Mayıs Perşembe günü ise bölgedeki IŞİD hücreleri tarafından Deyr ez Zor batısındaki Şula-Kebacib yolunda ilerleyen rejim konvoyuna bir saldırı gerçekleştirildi ve ilk belirlemelere göre 7 rejim milisi öldürülürken konvoyda yer alan 10 araç da kullanılmaz hâle getirildi. Suriye İnsan Hakları Gözlemevi'nin (SOHR) yayımladığı bilgilere göre, Haziran 2019'da Dera'da başlayan güvenlik kaosunda 1.032'den fazla saldırı ve suikast girişimi bel-

6 <https://www.syriahr.com/en/215498/>

7 <https://www.mei.edu/publications/how-have-aaness-policies-contributed-resurgence-isis>

8 <https://www.voanews.com/extremism-watch/water-drop-euphrates-river-increases-tensions-between-syrian-kurds-turkey>

9 <https://www.kurdistan24.net/en/story/24425-UK-F-35B-jets-to-join-fight-against-ISIS-in-Iraq,-Syria>

10 <https://www.syriahr.com/en/215434/>

gelendi. Bu saldırı ve suikastlar sonucunda 196'sı sivil; 335'i rejim askeri veya sadık milis/güvenlik güçleri olmak üzere toplamda 713 kişi hayatını kaybetti.¹¹

• İdlib ve Harekât Bölgeleri

İdlib'in Cebel Zaviye bölgesinde rejim güçleri ile silahlı muhalif unsurlar arasında sıcak çatışmalar yaşandı. 9 Mayıs'ta muhalifler tarafından yapılan keskin nişancı atışında bir rejim askeri İdlib'in güneyindeki Maret Mukhes bölgesinde etkisiz hâle getirildi. Buna karşın rejim tarafından El Ftera, Benin, Fulayfel gibi İdlib'in güney kırsalındaki yerleşim yerlerine saldırılar düzenlendi. Ayrıca, Serakib cephe hattına yapılan rejim saldırısında muhalif bir unsurun hayatını kaybettiği iddia edildi.¹²

Afrin ve Azez başta olmak üzere güvenli bölgelerdeki yerleşim yerlerine yönelik terör saldırıları ve saldırı girişimleri oldu. 5 Mayıs 2021'de Afrin ilçe merkezinde terör bomba yüklü araçla terör eylemi düzenlendi. Saldırı sonucunda 5 çocuk yaralandı. 6 Mayıs'ta ise Azez ilçesindeki Babusselam Kampı'na bomba yüklü araçla saldırı düzenlendi. Saldırıda 5 sivil yaralanırken çevrede maddi hasar olutu.¹³ Saldırıları terör örgütü YPG/PKK'nın yaptığı ihtimali üzerinde duruldu. Millî Savunma Bakanlığı tarafından 8 Mayıs'ta yapılan açıklamada Fırat Kalkanı Harekâtı bölgesinde saldırı hazırlığında olan üç YPG'linin etkisiz hâle getirildiği belirtildi. Düzenlenen operasyonda terör örgütünün kullandığı iki barınak ve bir mevziinin de tahrip edildiği ifade edildi.

■ IRAK GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak Cumhurbaşkanı Berham Salih, ülkesinin son dönemde Suudi Arabistan ile İran arasında birden fazla diyalog görüşmesine ev sahipliği yaptığını açıkladı. Salih, bu görüşmelerin tarihi ve içeriğine ilişkin ise bilgi vermezken, "İran komşumuz. Bölgesel çerçeveye dâhil olmasını istiyoruz. Ancak egemenliğimiz konusunda da hassasız. Irak'ın bir çatışma alanına dönüşmesini istemiyoruz" ifadelerini kullandı.¹⁴

Irak Dışişleri Bakanlığının, İsrail'in Mescid-i Aksa'da ibadet edenlere yaptığı saldırıyı şiddetle kınadığı aktarıldı. Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan yazılı açıklamada, "Irak hükûmeti, İsrail güçlerinin Mescid-i Aksa'ya saldırması ve namaz kılan Filistinliler arasında korku yaymasını şiddetle kınıyor" ifadeleri kullanıldı. Söz konusu açıklamanın devamında, Irak hükûmetinin ve halkının Filistin halkıyla dayanışma içerisinde olduğu belirtilirken, sivillere yönelik saldırıların durdurulması istendi.¹⁵

11 <https://www.syriahr.com/en/215831/>

12 <https://www.syriahr.com/en/215885/>

13 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/azezde-iftar-oncesi-bomba-yuklu-aracla-yapilan-terror-saldirisinda-5-sivil-yaralandi/2231838>

14 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irak-suudi-arabistan-ile-iran-arasinda-birden-cok-diyalog-gorusmesine-ev-sahipligi-yaptik/2230765>

15 <https://www.facebook.com/tebajansi/posts/1702242546629612>

Türkiye Cumhuriyeti Bağdat Büyükelçisi Ali Rıza Güney, Anadolu Ajansı muhabiri Haydar Karaalp ile bir röportaj gerçekleştirdi. Irak'taki faaliyetlerinin önümüzdeki dönemde artacağını söyleyen Güney, "Kısa süre içerisinde Irak'ın asla mezhepsel ve etnik ayırım gözetmeksizin tüm vilayetlerine düzenli ve programlı ziyaretler yapmayı planlıyorum" dedi. Güney, Irak-Türkiye ilişkilerini stratejik ilişki olarak nitelendirerek iki ülke arasındaki ticaret hacminin 20 milyar doları aşması ile ilgili tespitlerde bulundu. İki ülke arasındaki 20 milyarı aşkın ticaret hacminin tek bir sınır kapısıyla sınırlı olmaması gerektiğini dile getiren Güney, buna karşılık Irak'ın İranla 20'ye yakın sınır kapısının olduğunu ve bunun «dengesizlik» olduğunu belirtti. Irak ve Türkiye arasında demiryolları bağlamında da ilişkilerin geliştirilmesini istediklerini söyleyen Güney, İKBY'nin topraklarından geçecek ve Basra'ya kadar inecek bir demiryolu hattını hayata geçirmeyi arzuladıklarını belirtti. Bununla birlikte, terör örgütü PKK ile mücadele konusunda Güney şu ifadeleri kullandı: "PKK konusu ancak birbirimizle empati yapmak yoluyla anlayabileceğimiz ve içselleştirebileceğimiz bir konu. 40 yıldır Türkiye'de akan kan ve sönen ocaklar var. Irak'ta yuvalanan bu terör örgütüyle mutlak surette ve onları tasfiye edecek şekilde mücadele etmemiz gerekiyor. Bu mücadeleyi ilk yapması gereken de Irak hükûmeti ve İKBY. Kürt halkı da terör örgütüne karşı daha duyarlı olmalı. Irak'ın bu konuda ödevi var. Nasıl biz topraklarımızdan Irak'a saldırı olursa bunun önlemini almak zorundaysak Irak'ın da bunu yapması gerekiyor" dedi. Seçim gündemi ile ilgili Güney, sıkıntı yaşanmadan demokratik bir seçimin gerçekleşmesini diledi ve "Kim seçilirse seçilsin temennimiz halkın refahını arttıracak ve gelir paylaşımını daha adil yapacak bir iktidar olması. Iraklı gençlerin tercihine güveniyoruz" ifadelerini kullandı. Büyükelçi Güney ayrıca Iraklı Türkmenlerin son seçimde sıkıntıya uğradığını ve bunun tekrarlanmamasını arzu ettiklerini belirtti.¹⁶

ABD Ulusal Güvenlik Konseyi Ortadoğu ve Kuzey Afrika Koordinatörü Brett McGurk'ün beraberindeki bir heyet ile 4 Mayıs Salı günü Irak'ı ziyaret ettiği bildirildi. McGurk, Bağdat ve Erbil'i ziyaret ederek siyasi liderler ile temaslarda bulundu. Berham Salih ile McGurk arasındaki görüşmeden sonra iki ülke arasında birçok alanda ortak çalışma ve iş birliği yapma fırsatlarının değerlendirildiği açıklandı. Aynı zamanda iki ülke arasındaki stratejik diyalogun bir uzantısı olarak Irak'ta bulunan ABD askerî güçlerin çekilmesi için takvim oluşturulması konusunda anlaşmaya varıldığı da ifade edildi.¹⁷

Irak Başbakanı Mustafa el-Kazimi, Fransız Büyükelçi Bruno Aubert'i Bağdat'ta ağırladı. Toplantıya ilişkin resmî beyana göre, Irak-Fransa arasındaki ikili ilişkiler ve ortak çıkarlar masaya yatırıldı. Toplantıda ekonomik, güvenlik ve kültürel bağları geliştirme yolları da ele alınırken, Fransız firmaların Irak'a yatırım yapması için gerekli adımlara da değinildi.¹⁸

16 <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/turkiyenin-bagdat-buyukelcisi-guney-irak-ve-turkiye-icin-umut-veren-bir-doneme-girmeyi-arzu-ediyoruz/2231104>

17 <https://english.aawsat.com/home/article/2956116/iraqi-leaders-hold-building-balanced-regional-int'l-ties>

18 <https://www.shafaq.com/en/Iraq-News/Iraq-s-PM-discusses-security-and-economic-coordination-with-France-s-ambassador>

• Güvenlik

Irak'ın Kerbela vilayetinde İhap el-Vezni isimli aktivistin silahlı kişiler tarafından vurularak suikasta uğradığı bildirildi. El-Vezni'nin Ekim 2019'da patlak veren hükûmet karşıtı protestolarda önemli bir rol oynadığı belirtilirken¹⁹ Irak Başbakanı Mustafa el-Kazımi'nin de İçişleri Bakanlığından bir an önce el-Vezni'nin ölümüne neden olan kişilerin bulunmasını talep ettiği aktarıldı.²⁰

Irak ordusu, IKBY'ye bağlı güvenlik güçleri ile ortak düzenlenen bir operasyonda terör örgütü IŞİD'in sözde Felluce Valisi Ebu Ali el-Cumali'nin yakalandığını açıkladı.²¹ Öte yandan Irak'ın Kerkük vilayetinde yer alan Bay Hasan petrol sahasının bombalı saldırı ile hedef alındığı bildirildi.²² El yapımı patlayıcı maddelerin kullanıldığı saldırının terör örgütü IŞİD'e bağlı gruplar tarafından gerçekleştirildiği ifade edildi.²³ Saldırıda en az bir kişinin öldüğü belirtilirken çok sayıda yaralının olduğu kaydedildi.²⁴

Irak ordusu, 4 Mayıs Salı günü Irak'ın Anbar vilayetinin batısında yer alan ABD güçlerinin bulunduğu Ayn el-Esad Askerî Hava Üssü'ne roket saldırısı gerçekleştirdiğini açıkladı. Saldırıda ölü ya da yaralı olmadığı ifade edildi.²⁵ Pazartesi günü benzer bir saldırı da Beled Askerî Hava Üssü'ne yapılırken ölü ya da yaralı kaydedilmedi.²⁶

Irak'ın Selahaddin vilayetinde, Uluslararası Koalisyon güçlerine ait konvoya iki ayrı saldırı düzenlendiği belirtildi. Güvenlik kaynaklarından edinilen bilgiye göre saldırı, yola döşenmiş bombanın patlatılması sonucu gerçekleştirildi. Saldırı sonucu can kaybının yaşanmadığı bildirildi.²⁷

• Ekonomi

Irak Petrol Bakanı İhsan Abdulcebbar İsmail, petrol fiyatlarının varil başına 65 doların altına düşmeyeceğini beklediklerini ifade etti. Aynı zamanda Bakan İsmail, Mansuriye doğal gaz sahasını geliştirme projesinin yaklaşık 2,1 milyar dolar tutacağını açıkladı.²⁸ Öte taraftan Bakan İsmail, bir basın toplantısında Basra Doğalgaz Şirketine önümüzdeki beş yıl içerisinde üç milyar dolar yatırım yapılacağını açıkladı. Bu bağlamda, oluşturulan kaynaklarla 2025 yılına kadar doğal gaz üretiminin iki buçuk kat artırılmasının hedeflendiği kaydedildi.²⁹

19 <https://www.thenationalnews.com/mena/iraq/iraqi-anti-government-activist-shot-dead-in-karbala-1.1219159>

20 <https://www.facebook.com/tebajansi/posts/1702972819889918>

21 <https://www.al-monitor.com/originals/2021/05/iraqi-authorities-nab-islamic-state-governor-fallujah>

22 <https://www.iraqoilreport.com/news/insurgents-bomb-bai-hassan-oil-field-exploiting-security-gaps-43726/>

23 <https://www.iraqoilreport.com/news/insurgents-bomb-bai-hassan-oil-field-exploiting-security-gaps-43726/>

24 <https://www.iraq-businessnews.com/2021/05/05/terrorist-attack-on-bai-hassan-oil-field/>

25 <https://www.wionews.com/world/iraqi-army-fires-rockets-at-base-hosting-americans-amid-delegation-visit-382772>

26 <https://www.wionews.com/world/iraqi-army-fires-rockets-at-base-hosting-americans-amid-delegation-visit-382772>

27 <https://www.facebook.com/tebajansi/posts/1700880853432448>

28 <https://www.middleeastmonitor.com/20210504-iraq-oil-minister-prices-will-not-drop-to-under-65-per-barrel/>

29 <https://www.iraq-businessnews.com/2021/05/05/iraq-to-invest-3bn-in-basra-gas-company/>

Siemens Enerji ve Irak Elektrik Bakanlığı, Musul'un batısında bulunan günlük 400 kilovat elektrik üretim kapasitesine sahip bir istasyonun yeniden inşası için anlaşmaya vardı. Te-rör örgütü IŞİD'in işgali sırasında 2014 yılında kullanılmaz hâle getirilen istasyonun yeniden yapımının Ninova vilayetinde bulunan yaklaşık 700 bin Iraklıya güvenilir ve verimli elektrik akımı sağlayacağı belirtildi.³⁰

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Irak Başbakanı Mustafa el-Kazımi'nin, Sağlık ve Çevre Bakanı Hasan el-Temimi'nin istifasını kabul ettiği bildirildi. Sağlık Bakanı Temimi, İbn el-Hatib Hastanesi'nde çıkan yangına ilişkin soruşturma komisyonu raporunun yayımlanmasından sonra istifa dilekçesini sundu.³¹ Bununla birlikte, hastanede çıkan yangının arka planının aydınlatılması için oluşturulan soruşturma komisyonunun yayınladığı raporda, oksijen tüplerinin depolama prosedürünün sorunlu olduğu ve ölüm sayılarının hastane binasında bulunan hasta refakatçilerine bağlı olarak arttığı sonucuna varıldı. Raporda refakatçilerin bina koridorlarını meşgul ettiği ve hastaneyi boşaltma işleminin bu yüzden aksadığı belirtildi. Raporun sonucunda Rusafa İlçe Sağlık Müdürü'nün görevini yerine getiremediğinden ötürü işine son verilmesi gerektiği ifade edildi.³²

Irak kabinesi, artan yeni tip koronavirüs (Covid-19) vakalarından dolayı 10 günlük sıkı kapanma önlemlerinin alınacağını açıkladı.³³ Yapılan açıklamaya göre 12-22 Mayıs tarihleri arası daha önceki önlemlerin üstüne alışveriş merkezleri, kafeler, sinemalar, parklar ve yüzme havuzları kapatılacak. Eczane ve marketlerin açık olacağı belirtilirken lokantaların sadece paket teslimi yapabileceği bildirildi.

Irak Sağlık ve Çevre Bakanlığına bağlı İlaç ve Tıbbi Malzemeler Pazarlama Şirketinden yapılan açıklamada, Pfizer/BionTech koronavirüs aşısının yeni partisinin Irak'a ulaştığı duyuruldu. Açıklamada doz sayısı hakkında bilgilendirme yapılmadı.³⁴

Irak Su Kaynakları Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada, Ramazan Bayramı'ndan sonra Türkiye ile su konusunda yeni bir müzakere turu yapılacağı belirtildi. Buna göre, Ramazan Bayramı'nın ardından bir Türk heyetinin Irak'ın Ninova vilayetini ziyaret ederek Musul Barajı ve su sorunları hakkında görüş alışverişinde bulunacağı aktarıldı.³⁵

■ TÜRKMEN GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak Türkmenleri Cephesi listesinde bulunan siyasi partilerin temsilcileri, Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan başkanlığında Kerkük'te bir toplantı düzenledi. Liste

30 <https://www.iraq-businessnews.com/2021/05/06/siemens-to-rebuild-west-mosuls-super-grid-station/>

31 <https://www.facebook.com/tebajansi/posts/1699385793581954>

32 <https://www.kurdistan24.net/en/story/24423-Iraqi-health-minister-resigns-over-deadly-Baghdad-hospital-fire>

33 <https://www.al-monitor.com/originals/2021/05/iraq-announces-10-day-lockdown-amid-virus-surge>

34 <https://www.facebook.com/tebajansi/posts/1698527680334432>

35 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Iraq-Turkey-to-start-new-round-of-talks-over-Water-quotas>

içerisinde yer alan Türkmen siyasi partilerinin başkanları ve yetkililerinin hazır bulunduğu toplantıda Irak'taki güncel siyasi gelişmeler ve erken seçimler ele alındı. Toplantının ardından sosyal medya hesabından paylaşımında bulunan Hasan Turan, açıklamasında şu ifadelere yer verdi: "Toplantıda halkımızı teşvik etme ve Türkmenlerin millî kazanımlarını garantiye almak için en geniş halk katılımı sağlamanın yolları tartışıldı. Toplantıda seçime teşvik için ekiplerin kurulması ve kampanyaların başlatılmasının gerekliliğine vurgu yapıldı."³⁶

ITC Kerkük Milletvekili Erşat Salihi, Bahçeşehir Üniversitesi Denizcilik ve Global Stratejiler Merkezinde katıldığı programda Irak ve Irak Türkmenleri hakkında açıklamalarda bulundu. Irak Türkmenlerinin 1920'lerden 2003'lere kadar yalnız kaldığını, Irak'taki mezhep ve etnik bölünmenin ortasında kaldıklarını dile getiren Salihi, yeni kurulmak istenen oyunda Türkmenlerin mezhepsel olarak bölünmeye çalışıldığını ifade etti. Güvenlik noktasında Kerkük ve çevresinde terör örgütü IŞİD'e karşı büyük bir güvenlik boşluğu olduğunu ifade eden Salihi, diğer yandan kentin kuzeyinde ise diğer bir terör örgütü PKK'nın da ciddi hareketlenmeleri olduğunu dile getirdi. Ayrıca Salihi, PKK'nın yeni bir strateji ile birlikte Irak Parlamentosu içerisinde siyaset yapma peşinde olduğunu aktardı. Salihi, PKK'nın bir taraftan silahlı olarak bir taraftan da siyaseten Irak'ta varlık göstermeye çalıştığını bildirdi.³⁷

Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) Etnik ve Dinî Oluşumlardan Sorumlu Bakanı ve ITC Yürütme Kurulu Üyesi Aydın Maruf, gelecek seçimler için IKBY'de seçimlere katılacak isimlerin tanıtılması için adaylarla birlikte bir basın toplantısı gerçekleştirdi. Kerkük, Musul ve Irak'ın farklı diğer vilayetlerinde ITC liderliğinde koalisyon oluşturulduğunu belirten Maruf, "Irak Kürt Bölgesi'nde, özellikle Erbil ve Kifri'de ITC adına seçimlere katılıyoruz; Erbil merkezde 3, Kifri'de 1 adayımız var, toplamda 4 adayla seçimlere katılıyoruz" dedi.

Erbil'in doğu ve batı seçim bölgelerinde seçimlere katılacak adaylarının olduğunu altını çizen Maruf, batı bölgesinde Pınar Nevzad Hacı; doğu bölgesinde Rıhap Tofik Salman ve Kazım Yaver Enver'in aday olacağını, Kifri'den ise Birsan Cihat Beyatoğlu'nun aday gösterileceği bilgisini paylaştı.³⁸

ITC Başkanı Hasan Turan, Diyala'ya bağlı Kifri ilçesinde katıldığı bir programda yaptığı konuşmada, Irak Türkmenleri için esas olan noktalardan birinin 'birlik ve beraberlik' olduğunu altını çizdi. Irak'taki Türkmen davasının asla sona ermeyeceğini dile getiren Turan, Irak Türkmenlerinin hiçbir zaman yaşadıkları topraklara ihanet etmediklerini belirtti. Türkmenlerin Irak'ta azınlık olmadığını, azınlık olduklarına dair söylemi asla kabul etmeyeceklerini vurgulayan Turan, Türkmenlerin Irak'ın üçüncü asli unsuru olduklarını bildirerek Kifri'de yaşayan Türkmenlerin de bu bilinçte olması gerektiğini aktardı. Turan düzenlediği ziyarette, ITC Kifri yetkilileri ve Türkmen Muharipler Derneği Başkanı Yaşar Vendavi başta olmak üzere ilçedeki birçok yetkili ile de bir araya geldi.³⁹

36 <https://www.facebook.com/tebajansi/posts/1702394969947703>

37 <https://www.youtube.com/watch?v=SL4KykvNqrU>

38 <https://www.facebook.com/tebajansi/posts/1699456856908181>

39 <https://twitter.com/hasanturank/status/1391423215713533957?s=20>

Kerkük'te yüzün üzerinde öğrenci velisi, Fetullahçı Terör Örgütüne (FETÖ) ait bir okulun yüksek ücret alması ve kalitesiz eğitimine tepki göstermek amacıyla "Kirkuk Çağ Primary School" isimli okulun önünde bir araya gelerek protesto gösterisi düzenledi. Gösteriye katılanlardan ismini vermek istemeyen bir veli yaptığı açıklamada, okulun eğitim seviyesinin her geçen gün daha da düşmeye başladığını belirterek, neredeyse tüm öğrenci velilerinin bu duruma tepki gösterdiklerini söyledi. Yeni tip koronavirüs salgınından dolayı eğitime ara verilip uzaktan eğitime geçilmesine rağmen okul ücretlerinde indirim gidilmediğinden şikâyet eden öğrenci velileri, buna rağmen ders sayısı ve kitaplarda da kısıtlamaya gidildiğini aktardı. Ayrıca veliler, okula eğitim kalitesi düşük öğretmenlerin getirildiğini ve çocuklarını bu okuldan alacaklarını kaydetti.⁴⁰

• Güvenlik

Irak Parlamentosu Güvenlik ve Savunma Komisyonu Üyesi Saad Mayi Halfi, terör örgütü IŞİD'in Kerkük ve çevresinde artan etkinliğinin kenti bir felakete sürüklediğini ifade etti. Halfi, ülkede her seçimlerden önce terör örgütlerinin saldırılarında artış görüldüğünü, bu yolla halkın seçim hakkı üzerinde engellemeler yapılmaya çalışıldığını aktardı. Kerkük'teki güvenlik sorunlarının ciddiyetle oluşturulacak stratejiler kapsamında bir an önce çözüme kavuşturulması gerektiğinin altını çizen Halfi, merkezî hükûmete bağlı güvenlik güçleri ile IKBY'ye bağlı güçlerin koordinasyon hâlinde olması gerektiğini vurguladı.⁴¹

ITC tarafından yapılan yazılı açıklamada, terör örgütü IŞİD'in artan saldırılarının kentin istikrarını bozmaya başladığı belirtildi. Bunun önüne geçmek için yapılacak herhangi bir operasyonun, sadece merkezî hükûmete bağlı güvenlik güçleri tarafından gerçekleştirilmesi istenen açıklamada, Peşmerge güçleri kastedilerek kentin kuzeyinde merkezî hükûmete bağlı olmayan güçlerin bulunması kınandı.⁴²

Kerkük'ün kuzeybatısındaki Bay Hasan bölgesinde bulunan petrol kuyularından ikisine terör örgütü IŞİD mensupları tarafından düzenlenen saldırıda bir polisin öldüğü, 2 polisin ise yaralandığı bildirildi. Kerkük Polis Müdürlüğü Sözcüsü Amir Nuri yaptığı açıklamada, onlarca petrol kuyusunun bulunduğu kentin kuzeybatısındaki Bay Hasan bölgesinde 177 ve 183 numaralı kuyuların hedef alındığını söyledi. Saldırı sonrasında her iki kuyuda yangın meydana geldiği bilgisini veren Nuri, olayın hemen ardından müdahale edilerek yangının söndürüldüğünü kaydetti. Nuri, yangın kısa sürede söndürüldüğü için petrol kuyusunun etkilenmediğini belirterek bölgede operasyon başlatıldığını dile getirdi.⁴³

Irak'ın Selahattin vilayetinde terör örgütü IŞİD tarafından gerçekleştirilen bombalı saldırıda güvenlik güçlerinden bir kişinin hayatını kaybettiği, dört kişinin de yaralandığı belirtildi.

40 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kerkukteki-fetoye-ait-okulda-veliler-kalitesiz-egitim-ve-yuksek-ucretleri-protesto-etti/2232112>

41 <https://baghdadtoday.news/ar/news/153043/A>

42 <https://www.facebook.com/hasanturanitc/posts/2868932183345880>

43 <https://www.trthaber.com/haber/dunya/deas-kerkukteki-2-petrol-kuyusuna-saldirdi-1-olu-578423.html>

Saldırının Zareke bölgesinde ordu mensuplarının geçişi sırasında gerçekleştirildiği, olayın hemen ardından bölgede operasyon başlatıldığı bildirildi.⁴⁴

■ IKBY GÜNDEMİ

• Siyaset

IKBY Başkanı Neçirvan Barzani, bölgedeki siyasi parti liderlerini ziyaret etti. Bu kapsamda Barzani, 3 Mayıs'ta başkent Erbil'de Kürdistan İslami Birliği ve Kürdistan Adalet Cemaati'ni, 4 Mayıs'ta Süleymaniye'de KYB Eş Başkanları Lahur Cengi ve Bafel Talabani'yi ve 5 Mayıs'ta Erbil'de KDP Politbüro Sekreteri Fazıl Mirani'yi ziyaret etti. IKBY Başkan Yardımcıları Mustafa Seyid Kadir ve Cafer Şeyh Mustafa'nın da katıldığı görüşmelerde IKBY'deki siyasi durumun yanı sıra IKBY Anayasası'nın hazırlanma süreci, Erbil-Bağdat ilişkileri ve Irak'ta yapılacak erken seçimler ele alındı. Ziyaretlerde IKBY'deki tüm kesimlerin ortak çalışması ve birliğin önemine vurgu yapıldı. Ayrıca IKBY Başkanlığı, başkanlığın tüm tarafları birleştiren ortak bir çatı rolüne sahip olduğunu açıklayarak IKBY'nin şimdi ve gelecekte karşı karşıya kalacağı tehditlere karşı birlikte mücadele edilmesi ve IKBY'nin yüksek menfaatlerinin korunmasının herkesin görevi olduğunun altı çizildi.⁴⁵ Öte yandan ziyaretlerin ana hedefinin IKBY Anayasası'nın hazırlanması ve siyasi partilerin bu konudaki fikirlerini öğrenmek olduğu ifade edilmektedir.⁴⁶ IKBY Parlamentosu 5. Dönemi göreve başladıktan sonra IKBY'nin kendi anayasasına sahip olması için bir süreç başlatılmış ancak koronavirüs salgını nedeniyle süreç askıya alınmıştır. Parlamentodaki grup başkan vekillerinden IKBY Anayasa tasarısı hakkındaki görüşlerini 15 Mayıs'a kadar Parlamento Başkanlığına göndermesi istenmişti.⁴⁷

Irak Parlamento Başkanı Muhammed el-Halbusi, Erbil'de Kürt liderlerle bir araya geldi. Erbil temasları kapsamında Halbusi, IKBY Başkanı Neçirvan Barzani, Başbakan Mesrur Barzani ve KDP lideri Mesud Barzani ile ayrı ayrı görüşmeler gerçekleştirdi. IŞİD saldırısı sonucu hayatını kaybeden peşmergeler nedeniyle Başkan Barzani'ye başsağlığı dileyen Halbusi, IKBY'ye yönelik saldırı ve tehditleri kınadı. Halbusi, Irak ve bölgenin istikrarı için IKBY'nin güvenliğinin büyük önem taşıdığını belirtirken görüşmelerde Irak'ta siyasi istikrarın sağlanmasının yanı sıra siyasi partiler arasındaki koordinasyona ve iş birliğinin önemine vurgu yapıldı. Görüşmelerde ayrıca Irak'taki siyasi durum, erken seçim, Erbil-Bağdat ilişkileri ve IŞİD tehdidi gibi konuların ele alındığı öğrenildi. Barzani ve Halbusi, Irak'taki sorunların çözümü ve krizleri aşma noktasında tarafların iş birliği sergilemesi gerektiğinin altını çizdi.

Goran Hareketi Milletvekili Abdullah Mübarek partisinden istifa ederek KDP'ye katıldı. 2 Mayıs'ta KDP MKYK Germiyan ve Kerkük Sorumlusu Kemal Kerküki tarafından karşılanan

44 <https://www.facebook.com/tebajansi/posts/1702272753293258>

45 <http://www.speda.net/index.php/ku/news/kurdistan/66100>, <http://www.shanpress.com/details.aspx?jimare=28426>, <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/0505202111>, <https://esta.krd/62812/>

46 <https://www.peyam.net/Details/21379>

47 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/030520218>

saldırıda herhangi bir can kaybı olmadığını belirtti.⁵³ Buna karşın terör örgütünün sözde askerî kanadından yapılan açıklamada haberlerin gerçeği yansıtmadığı ifade edildi.

Erbil Ceza Mahkemesi tarafından 16 Şubat'ta ajanlık faaliyetleri gerekçesiyle beş gazeteci ve sivil aktiviste verilen altı yıl hapis cezası, IKBY Temyiz Mahkemesi tarafından onandı. Cezaların onanması IKBY'de geniş yankı bulurken, muhalif siyasi partilerin yanı sıra STK'lar, gazeteciler ve Erbil'de konsoloslukları bulunan Batı ülkeleri karara tepki gösterdi.⁵⁴ Zira Temyiz Mahkemesi'nin kararında "suçluların ABD ve Almanya'nın Erbil Konsolosluğu ile görüşerek bahsi geçen konsolosluklardan para aldığı" belirtilmesi hem ABD hem de Almanya'nın Erbil Başkonsoloslukları tarafından eleştirildi. ABD Erbil Başkonsolosluğu, "Yargı sürecine karışmıyoruz ancak Temyiz Mahkemesi'nin kararından derin endişe duyuyoruz" açıklamasında bulundu. ABD Erbil Başkonsolosluğu açıklamasında ABD'nin özgürlük ve profesyonel gazeteciliğin yanında olduğu vurgulanarak ABD'li diplomatlarının bölgedeki halkla görüşmesinde bir suç olmadığı belirtildi. Sosyal medya hesabından bir açıklama yayımlayan Almanya Erbil Başkonsolosluğu ise Temyiz Mahkemesi'nin kararından duydukları üzüntüyü belirterek "Özgür medyayı desteklemek ve gazeteci ve aktivistler ile görüşmek yasaldır ve diplomatlarımızın rutin bir işlemidir" dedi. Öte yandan konuya ilişkin IKBY Parlamentosundaki 29 milletvekili yayınladıkları bildiriyle altışar yıl hapis cezasının yeniden gözden geçirilmesini ve Temyiz Mahkemesi'nin kararını gözden geçirmesi gerektiğini ifade etti.⁵⁵

• Sosyal Hayat ve Sağlık Durumu

IKBY'de tespit edilen toplam yeni tip koronavirüs vaka sayısı 155.949'a yükselirken, virüs nedeniyle hayatını kaybeden kişi sayısı 4.099'dur. Virüsü yenerek sağlığına kavuşan kişi sayısı ise 135.559'a ulaştı.⁵⁶

■ KÖRFEZ GÜNDEMİ

• Suudi Arabistan

Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Suudi Arabistan Kralı Selman bin Abdülaziz arasında bir telefon görüşmesi gerçekleşti. Görüşmede iki ülkeyi de etkileyen meseleler ve iş birliği için atılacak adımlar üzerine konuşulduğu belirtildi.⁵⁷ Gelecek hafta Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun Riyad'ı ziyaret edeceği de açıklandı.⁵⁸

Irak Cumhurbaşkanı Berham Salih, Irak'ın Suudi Arabistan ve İran görüşmelerine pek çok kez ev sahipliği yaptığını açıkladı. Salih, Irak'ın bölgesel aktörler arasında böyle bir rol oyna-

53 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/06052021>

54 <https://www.awene.com/detail?article=46909>

55 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/0605202127>

56 <https://www.rudaw.net/sorani/health/080520212>

57 <https://www.aljazeera.com/news/2021/5/5/erdogan-and-saudi-king-salman-discuss-ties-over-phone>

58 <https://www.middleeastmonitor.com/20210507-turkey-foreign-minister-to-visit-saudi-for-first-time-since-2017/>

masının önemli olduğunu belirtti.⁵⁹ İran Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Said Hatibzade, İran'ın Suudi Arabistan ile her düzeyde ve şekilde müzakereye hazır olduğunu söyledi.⁶⁰

Veliaht Prensi Muhammed bin Selman'ın daveti üzerine Pakistan Başbakanı İmran Han, Riyad'ı ziyaret etti. İki ülke arasındaki ilişkilerin eskisinden de iyi olmasının hedeflendiği belirtildi.⁶¹ İki ülke arasında çeşitli anlaşmalar imzalandı.⁶²

Suudi Arabistan, Mescid-i Nebevi'ye giden güzergâhtaki "Yalnızca Müslümanlar" yazan tabelayı "Haram Bölgesine" yazan tabela ile değiştirdi.⁶³

• Birleşik Arap Emirlikleri (BAE)

Abu Dabi Veliaht Prensi Muhammed bin Zayid ile ABD Başkanı Joe Biden arasında bir telefon görüşmesi gerçekleştirildi. İkili ilişkiler ve İran, Etiyopya'nın Tigray bölgesindeki kriz gibi çeşitli konularda görüş alışverişinde bulunuldu. ABD Başkanı Biden, BAE ve İsrail arasındaki normalleşme anlaşmasına olan desteğini yineledi. Biden ayrıca BAE'nin yaklaşmakta olan 50. kuruluş yıl dönümü vesilesiyle tebriklerini iletirken iki ülke arasındaki stratejik ortaklığın önemine vurgu yaptı.⁶⁴

İnsan Hakları İzleme Örgütü (Human Rights Watch – HRW) ve Körfez İnsan Hakları Merkezi (Gulf Centre for Human Rights – GCHR) BAE'nin Interpol başkanlığı için aday gösterdiği İçişleri Bakanı'nın insan hakları konusundaki kötü karnesi nedeniyle eleştirilerde bulundu. İnsan hakları örgütleri Ahmed er-Reisi'yi gözaltındaki tutuklulara işkence edilmesindeki sorumluluğu sebebiyle ağır şekilde eleştirmektedir.⁶⁵ Bununla bağlantılı olarak, İngiliz akademisyen Matthew Hedges BAE'li dört üst düzey kişi hakkında İngiliz mahkemesinde dava açtı. Hedges 2018 yılında BAE'de bulunduğu sırada Dubai'de havalimanında casusluk suçlamasıyla göz altına alınmış, aylarca tutuklu kaldıktan ve ömür boyu hapse mahkûm edildikten kısa bir sonra özel bir kararla hakkında af çıkarılarak sınır dışı edilmişti. Hedges'in BAE'de tutulduğu bu süre zarfında sistematik işkenceye maruz kaldığı ifade edilmişti.⁶⁶

İngiliz medya düzenleme ve denetleme kurulu Ofcom, BAE'nin Abu Dabi Medya isimli şirketine eşitlik ve gizlilik kurallarını ihlal ettiği gerekçesiyle yaklaşık 250 bin sterlin para cezası kesti. Cezaya konu olan yayınların Katar'ı hedef alan yayınlar olduğu ifade edildi. Ayrıca bu yayınlar Körfez ülkeleri arasındaki diplomatik krizin sürdüğü dönemde gerçekleştirildiği belirtildi.⁶⁷

59 <https://www.aljazeera.com/news/2021/5/5/saudi-arabia-and-iran-held-talks-more-than-once-iraq-president>

60 <https://www.middleeastmonitor.com/20210504-official-iran-ready-for-talks-with-saudi-arabia-at-any-level/>

61 <https://www.aljazeera.com/news/2021/5/7/hld-pakistani-premiers-visit-to-saudi-to-reset-bilateral-ties>

62 <https://www.aljazeera.com/news/2021/5/8/saudi-arabia-pakistan-agree-to-reset-strained-ties>

63 <https://www.middleeastmonitor.com/20210505-saudi-removes-muslims-only-signs-from-highway-to-madinah/>

64 <https://www.aa.com.tr/en/americas/biden-uae-crown-prince-discuss-iran-tigray-via-telephone/2229634>

65 <https://www.aljazeera.com/news/2021/5/6/rights-groups-slam-uae-officials-interpol-president-candidacy>

66 <https://www.aljazeera.com/news/2021/5/5/uk-academic-matthew-hedges-seeks-damages-from-uae-officials>

67 <https://www.middleeastmonitor.com/20210507-uae-media-firm-receives-heavy-fine-for-breaching-ofcom-rules/>

2021 yılının ilk çeyreğindeki veriler dikkate alındığında BAE'nin savunma sanayi ürünleri anlamında Türkiye'nin en büyük 3. ithalatçısı olduğu belirtildi. İlk sırada ABD, ikinci sırada ise Azerbaycan yer almaktadır. BAE'nin Türkiye'den yaptığı ithalatının değerinin 90 milyon dolar olduğu belirtildi.⁶⁸

Ünlü Alman filozof Jürgen Habermas BAE tarafından verilen Şeyh Zayid Kitap Ödülü'nü reddettiğini açıkladı. Daha önce ödülü kabul edeceğini ifade eden Habermas'ın kararındaki bu değişikliğe özellikle Alman kamuoyundan gelen tepkilerin neden olduğu ifade edildi. Şeyh Zayid Kitap Ödülü Arap dünyasındaki en prestijli ve para ödülü en yüksek ödül olarak bilinmektedir.⁶⁹

• Katar

Katar Başsavcılığı Maliye Bakanı Ali Şerif El Emadi hakkında yolsuzluk, kamu görevini kötüye kullanma ve zimmete para geçirme suçlamalarıyla tutuklama kararı çıkardı. El Emadi 2007-2013 yılları arasında Katar Ulusal Bankası (Qatar National Bank) yönetim kurulu başkanlığı görevini yürütmüştü. Maliye Bakanlığının yanı sıra Katar Havayolları (Qatar Airways) yönetim kurulu başkanlığı ve Katar Yatırım Otoritesi (Qatar Investment Authority) yönetim kurulu üyeliği görevlerini de yürütmekteydi.⁷⁰

Bu gelişme sonrasında Katar Emiri Şeyh Temim bin Hamed Al Sani, Ali Şerif El Emadi'yi görevden alarak yerine Ali bin Ahmed El Kuveri'yi yeni maliye bakanı olarak atadı. El Kuveri bu göreve gelmeden önce ticaret ve sanayi bakanlığı görevini yürütmekteydi.⁷¹

İsrail güvenlik güçlerinin Mescid-i Aksa'da Filistinlilere yönelik gerçekleştirdiği saldırılar üzerine Arap Birliği daimî temsilcileri olağanüstü gündemle toplanma kararı aldı. Olağanüstü oturuma yaşanan olayları en üst seviyede kınayan Katar'ın başkanlık edeceği duyuruldu.⁷²

• Yemen

Yemen Başbakanı Muin Abdulmelik Said incelemeler yapmak üzere Marib şehrine gitti. Başbakan'ın ziyareti Şebve ve Hadramevt'e yaptığı ziyaretler sonrasında geldi. Said'in askerî, güvenlik, insani yardım, hizmet ve kalkınma durumlarını sahada görmek için ziyareti gerçekleştirdiği belirtildi.⁷³

İran'ın Yemen'de Husilerle birlikte savaşmak üzere ülkeye 120 kadar Suriyeli paralı asker gönderdiği belirtildi. Yerel kaynaklardan elde edilen bilgiye göre İran Devrim Muhafızları bu

68 <https://www.middleeastmonitor.com/20210507-uae-is-the-third-largest-importer-of-turkey-arms/>

69 <https://www.aljazeera.com/news/2021/5/3/uae-book-award-rejected-by-prominent-german-academic>

70 <https://www.dohaneews.co/breaking-arrest-warrant-issued-for-qatar-finance-minister-over-corruption-charges/>

71 <https://www.dohaneews.co/qatars-amir-replaces-finance-minister-amid-ongoing-corruption-probe/>

72 <https://www.thepeninsulaqatar.com/article/09/05/2021/Qatar-to-chair-Arab-League-extraordinary-meeting-on-Palestine>

73 <https://www.sabanew.net/story/ar/75173>

paralı askerleri yoğun olarak faaliyet gösterdiği Suriye'nin Deyrizor ilinden Yemen'e sevk etti. Suriyeli paralı askerlere aylık 400-500 dolar civarında bir ödeme yapılacağı bildirildi.⁷⁴

Öte yandan Husi milislerin Marib'e yönelik saldırıları devam etmektedir. Bu kapsamda Husilerin iki balistik füzeyle Marib şehir merkezini hedef alan bir hava saldırısı düzenlediği duyuruldu. Herhangi bir can kaybı ya da yaralanma olmadığını ifade edildi.⁷⁵

• Kuveyt

Kuveyt Başbakanı Şeyh Sabah Halid al-Hamad Al-Sabah ve Sudan Başbakanı Abdullah Hamdok bir telefon görüşmesi gerçekleştirdi. İkili ilişkiler, bölgesel ve uluslararası meseleler hakkında görüşüldü, belli konularda iki ülke arasında iş birliği yapılacağına değinildi.⁷⁶

Kuveyt Dışişleri Bakanı Şeyh Dr. Ahmed Nasır Al-Muhammed Al-Sabah, Libya Dışişleri Bakanı Dr. Necla el-Menguş ile bir görüşme gerçekleştirdi. İkili ilişkilere, bölgesel-uluslararası gelişmelere ve iş birliğine dair görüşüldüğü belirtildi.⁷⁷

• Umman

Umman Evkaf ve Dinî İşler Bakanlığı, elektrik tüketimini azaltmak adına camiler için alternatif enerji teknolojisi geliştirecek uzman bir şirket ile anlaşma imzaladı.⁷⁸

• Bahreyn

Bahreyn ile Yunanistan ile aşı sertifikalarının karşılıklı olarak tanınması için anlaşmaya varıldığını açıklandı. Bu anlaşma kapsamında iki ülke arasında seyahat edecek aşılınmış kişilerin salgınla mücadele kapsamında alınan kısıtlama kararlarından muaf olacağı duyuruldu.⁷⁹ Bahreyn Dışişleri Bakanlığında yapılan bir açıklamada benzer bir anlaşmanın Bahreyn ile Güney Kıbrıs Rum Kesimi arasında da gerçekleştirildiği duyuruldu. Bu anlaşmayla iki ülke arasındaki turizm, ticaret ve ekonomik ilişkilerin güçlenmesinin beklendiği ifade edildi.⁸⁰

İsrail istihbarat servisi (MOSSAD)'ın Başkanı Yossi Cohen Bahreyn'e bir ziyaret gerçekleştirdi. Yossi Cohen Bahreyn'e inişinde Ulusal Güvenlik Ajansı Başkanı ve Stratejik Güvenlik Ajansı Başkanı tarafından karşılandı. İki ülke arasında bölgesel konularda ve güvenlik meselelerinde iş birliğinin yolları ele alındı.⁸¹

74 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/iran-yemendeki-husileri-suriyeli-parali-askerlerle-guclendiriyor-/2232795>

75 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/houthis-fire-ballistic-missiles-on-yemens-marib/2229862>

76 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2976268&Language=en>

77 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2975029&Language=en>

78 <https://timesofoman.com/article/100943-mosques-in-oman-to-switch-to-alternative-energy-sources>

79 <https://www.bna.bh/en/BahrainGreeceagreeonmutualrecognitionofvaccinationcertificates.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlZON1%2bDpRmLHTW654nhLzFijZ9Ctg%3d>

80 <https://www.bna.bh/en/BahrainCyprusagreeonmutualrecognitionofvaccination.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlZON1%2bDkx0klqM8JYTs3HsCCfbPOk%3d>

81 <https://www.bna.bh/en/HeadofIsraelsMossadvisitsBahrain.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlZON1%2bDisxdzNN%2bWstz%2bF1Z5FtLA%3d>

■ KUZAY AFRİKA GÜNDEMİ

• Mısır

Kahire’de Türkiye Dışişleri Bakan Yardımcısı Sedat Önal başkanlığındaki bir heyet ile Mısırlı mevkidaşı Hamdi Sanad Loza başkanlığındaki Mısırlı heyet arasında iki günlük bir görüşme gerçekleşti.⁸² Heyetlerinin Kahire’de gerçekleştirdiği istikşafi nitelikli görüşmelere ilişkin Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu heyetlerin ikili meselelerin yanı sıra bölgesel konuları da ele aldığını belirtti. Çavuşoğlu, «Karşılıklı herhangi bir belge ya da şart koşma gibi bir şey olmadı. Herkes kendi düşüncelerini söyledi, samimi bir ortamda» diye konuştu.⁸³

Mısır Dışişleri Bakanlığından yapılan yazılı açıklamaya göre, Mısır Dışişleri Bakan Yardımcısı Büyükelçi Nezih en-Neccari, İsrail’in Kahire Büyükelçisi Amira Oron ile görüştü. Görüşmede Oron’a Mısırın, İsrail makamlarının Mescid-i Aksa’ya yönelik baskınlarını kınayan ve bunlara karşı çıkan tutumu iletildi. İsraili Büyükelçi’ye Tel Aviv yönetiminin, Mescid-i Aksa’da ibadetlerin özgür ve güvenli şekilde yapılmasına izin vermesi ve cemaati koruması gerektiği aktarıldı.⁸⁴

Mısır, Fransa’dan 30 adet Rafele savaş uçağı almak için 4,5 milyar dolarlık anlaşma imzaladı. Mısır Savunma Bakanlığı, anlaşmanın en az 10 yıl içerisinde geri ödenecek bir kredi ile finanse edileceğini söyledi ancak anlaşmanın içeriği ile ilgili diğer ayrıntıları açıklamadı.⁸⁵ Mısır ayrıca Fransa ile Kızıldeniz’de ortak tatbikat düzenledi. “2021 Ramses” adı verilen tatbikata ilişkin Mısır Ordu Sözcüsü Albay Tamir er-Rifai yaptığı açıklamada tatbikata Mısır Deniz Kuvvetlerinden “Secem el-Fatih” firkateyni, Fransa Deniz Kuvvetlerinden ise “Charles de Gaulle” uçak gemisinin yanı sıra birçok savaş uçağı ve deniz kuvvetleri biriminin katıldığını bildirdi.⁸⁶

• Libya

Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ve Savunma Bakanı Hulusi Akar, Libya’ya bir ziyaret gerçekleştirdiler. Çavuşoğlu, Libya’nın başkenti Trablus’ta ikili görüşmelerinin ardından mevkidaşı Necla el-Menguş’la ortak basın toplantısı düzenledi. Libyalı mevkidaşının ve Libya halkının ramazan ayını tebrik eden Çavuşoğlu, Millî Savunma Bakanı Hulusi Akar ve Millî İstihbarat Teşkilâtı (MİT) Başkanı Hakan Fidan’ın da yer aldığı geniş bir heyetle Libya’da olmaktan mutluluk duyduklarını belirtti. Çavuşoğlu, güçlü bir heyetle yapılan bu ziyaretin amacının kardeş Libya’ya, Başkanlık Konseyine ve Ulusal Birlik Hükûmeti’ne (UBH) Türkiye’nin

82 <https://www.dailysabah.com/politics/diplomacy/turkish-delegation-in-egypt-for-normalization-talks>

83 <https://www.aa.com.tr/tr/politika/disisleri-bakani-cavusoglu-misirla-disisleri-bakanlari-duzeyinde-bir-gorusmeyi-gerceklestirebiliriz/2232831>

84 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/misirdan-israile-mescid-i-aksada-ibadetlerin-ozgurce-yapilmasina-izin-ver-cagrisi/2234884>

85 <https://www.trtworld.com/africa/france-to-sell-30-rafale-fighter-jets-to-egypt-in-4-5b-deal-46422>

86 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/misir-ve-fransadan-kizildenizde-ortak-askeri-tatbikat/2234901>

desteğini bir kere daha yinelemek olduğunu vurguladı.⁸⁷ Millî Savunma Bakanı Akar ise Başbakanlık binasında gerçekleşen iki ülke heyetleri arasındaki görüşmenin ardından, Libya Başbakanı Abdülhamid Dibeybe bir araya geldi. Basına kapalı yapılan görüşmede, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Yaşar Güler ve MİT Başkanı Hakan Fidan da yer aldı.⁸⁸

Libya Başbakanı Abdülhamid Dibeybe, Al Jazeera kanalına verdiği mülakatta Türkiye ile Libya arasında 27 Kasım 2019'da imzalanan ve Yunanistan'ın karşı çıktığı Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası ilişkin soruda Dibeybe, muhtıraya bağlı kalacaklarını kaydederek şunları söyledi: "Libya ve Türkiye arasındaki deniz anlaşması konusunda Yunanistan ile aynı fikirde değiliz. Libyalıların çıkarına hizmet eden bu anlaşmadan ayrılmayacağız" dedi.⁸⁹

Libya Devlet Yüksek Konseyi ABD, İtalya, Birleşik Krallık, Fransa ve Almanya'nın 24 Aralık'ta yapılması kararlaştırılan genel seçimlere ilişkin açıklamasını "Libya'nın iç işlerine müdahale" olarak nitelendirdi. Söz konusu çağırının "Libya'nın iç işlerine müdahale olarak kabul edildiği" vurgulanan açıklamada "Egemenliğin ihlali sadece paralı askerler aracılığıyla değil, aynı zamanda kesin surette reddettiğimiz dış dayatma girişimlerinde bulunmakla da mümkündür" ifadelerine yer verildi.⁹⁰

• Fas

Washington'daki en güçlü lobilerden olan Amerikan-İsrail Halkla İlişkiler Komitesinin (ALPAC) Youtube kanalına konuk olan Burita, İsrail ile ilişkiler ve bölgesel konular üzerine açıklamalarda bulundu. Burita verdiği demeçte İsrail ile iş birliği için bütün araçların hazır, gerekli siyasi iradenin de mevcut olduğunu belirterek "Umuyoruz yakında karşılıklı üst düzey ziyaretlerde bulunuruz" dedi.⁹¹

Fas Başbakanı el-Osmani, İsrail polisinin Doğu Kudüs'te yaşayan Filistinlilere yönelik ihlallerine tepki göstererek "Başta Şeyh Cerrah Mahallesi olmak üzere İsrail güçlerinin mukaddes şehir Kudüs'teki ihlallerini kınıyoruz" ifadesini kullandı.⁹²

Fas Filistin'e Destek ve Normalleşme Karşıtı Dernekten yapılan yazılı açıklamada, Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreteri Antonio Guterres'e İsrail'in Mescid-i Aksa'ya ve oradaki Filistinlilere yönelik saldırılarına ilişkin bir mektup gönderildiği belirtildi. Mektupta BM'ye, "Siyonistlerin, savunmasız insanlara yönelik savaş suçu düzeyinde olan bu saldırılarına karşı başta Kudüs'te yaşayanlar olmak üzere tüm Filistinlilere uluslararası koruma sağlama"

87 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bakan-cavusoglu-libyanin-butunlugu-egemenligi-bagimsizligi-ve-siyasi-birliginin-muhafazasina-onem-veriyoruz/2228271>

88 <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/milli-savunma-bakani-akar-ile-libya-basbakani-dibeybe-gorustu/2227995>

89 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/libya-basbakani-dibeybe-libya-ve-turkiye-arasindaki-deniz-anlasmasi-konusunda-yunanistan-ile-ayni-fikirde-degiliz/2230825>

90 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/libya-devlet-yukse-konseyi-batili-5-ulkenin-secimlere-iliskin-aciklamasi-ic-islerimize-mudahaledir/2232773>

91 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/fas-disisleri-bakani-israil-ile-karsilikli-ust-duzey-ziyaretlerin-olabilecegini-soyledi/2231663>

92 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/fas-basbakani-el-osmani-israil-guclerinin-mukaddes-sehir-kudusteki-ihlallerini-kiniyoruz/2234322>

çağırısında bulunuldu. Fas, 10 Aralık 2020'de İsrail'le ilişkilerini normalleştirme kararı almış, tam diplomatik ilişki kurulmasına yönelik anlaşmaya varmıştı. İki ülke, 22 Aralık 2020'de de diplomatik ilişkilerin normalleştirilmesi kapsamında 4 anlaşma imzalamıştı.⁹³

• Tunus

Tunus Cumhurbaşkanı Kays Said ve Alman mevkidaşı Frank-Walter Steinmeier bir telefon görüşmesi gerçekleştirdi. Tunus Cumhurbaşkanlığından yapılan açıklamada görüşmede Libya başta olmak üzere bölgesel meselelerin görüşüldüğü dile getirildi.⁹⁴

Tunus Finans Bakanı Ali Kooli, IMF ile yeni üç ay içerisinde yeni bir anlaşmaya varacaklarını söyledi. Kooli, alınacak borcun miktarının hâlâ görüşüldüğünü dile getirdi.⁹⁵

Tunus Cumhurbaşkanı Kays Said, ülkeyi devam etmekte olan krizden çıkarmak için şartlı şekilde diyaloga hazır olduğunu söyledi. Tunus Cumhurbaşkanlığı günü yaptığı açıklamada, "Cumhurbaşkanı Kays Said, siyasi, ekonomik ve sosyal krizi ve bunun üstesinden gelmenin yollarını tartışmak için Halk Hareketi Genel Sekreteri Zuhair Maghzawi ile Kartaca Başkanlık Sarayı'nda bir araya geldi" dedi.⁹⁶

• Cezayir

Cezayir Adalet Bakanlığı, eski Cumhurbaşkanı Abdulaziz Buteflika dönemine yönelik yolsuzluk soruşturmasında 850 milyon dolar değerinde mal varlığına el konulduğunu açıkladı. Cezayir Adalet Bakanlığından yapılan yazılı açıklamada, "Yolsuzlukla mücadele kapsamında yürütülen soruşturmada, yargı makamları ülkede bulunan çok sayıda taşınabilir ve taşınmaz mal varlığına el konuldu" ifadelerine yer verildi.⁹⁷

Cezayir Cumhurbaşkanı Abdülmecid Tebbun, İtalya Başbakanı Mario Draghi ile bir telefon görüşmesi gerçekleştirdi. Cezayir Cumhurbaşkanlığından yapılan açıklamada görüşmede Libya, Batı Sahra dâhil olmakla birlikte bölgesel ve küresel meseleleri görüştükleri bildirildi.⁹⁸

Cezayir Dışişleri Bakanlığından yapılan yazılı açıklamada, işgalci İsrail'e karşı kahramanca mücadelesinde daima Filistin halkının yanında bulunduğu belirtildi. Açıklamada ayrıca, Kudüs'te Filistinlilere yönelik radikal ırkçı saldırıların ve Mescid-i Aksa'daki ibadet özgürlüklerinin engellenmesinin şiddetle kınandığı ifade edildi.⁹⁹

93 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/fas-basbakani-el-osmani-israil-guclerinin-mukaddes-sehir-kudusteki-ihlallerini-kiniyoruz/2234322>

94 <https://www.libyaobserver.ly/inbrief/tunisian-president-discusses-german-counterpart-developments-libya>

95 <https://www.arabnews.com/node/1854396/business-economy>

96 <https://www.middleeastmonitor.com/20210506-tunisia-president-calls-for-holding-different-kind-of-dialogue-to-end-crisis/>

97 <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/cezayirde-yolsuzluk-sorusturmalarinda-850-milyon-dolar-degerinde-mal-varligina-el-konuldu/2228578>

98 <https://en.218tv.net/2021/05/05/algerian-president-italian-pm-discuss-libyas-developments/>

99 <https://www.milliyet.com.tr/dunya/cezayirden-bmgkye-israil-saldirilarinin-sona-ermesi-icin-cagri-6501774>

Cezayir, Fransa'nın sömürge sırasında (1830-1962) işlediği suçlar için özür dilemesi talebinde kararlı olduğunu açıkladı. Cezayir, geçen yıl kabul edilen ve 8 Mayıs 1945 olaylarının 76. yılına rastlayan Ulusal Hafıza Günü'nü ilk kez kutladı. Cumhurbaşkanı Abdelmecid Tebbun yaptığı açıklamada Tebbun açıklamasında, «Bugün Ulusal Hafıza Günü'nü kutluyoruz. Gereçekleri ne olursa olsun hiçbir şekilde feragat edilemez olan tarih dikkate alınmadan ve hafıza dosyasına çözüm bulunmadan Fransa ile ilişkilerin kaliteli olmayacağını belirtmeliyiz» ifadelerine yer verdi.¹⁰⁰

ENERJİ GÜNDEMİ

• Dünya Geneli

Dedağaç ve Kavala Limanlarının özelleştirilme ihalelerine ABD'li BlackSummit ve Quintana Şirketlerinin katılacağı bildirildi.¹⁰¹

Polonya merkezli Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A.'nın, BAE'nin Ras Al Khaimah Emirliğindeki keşif çalışmalarının ikinci aşamasına başladıkları açıklandı.¹⁰²

• Ortadoğu

Suudi Aramco, Asya, Akdeniz ve Kuzey Avrupa ülkeleri için haziran ayı resmî satış fiyatını (OSP) gösterge petrol fiyatlarına göre azaltırken, ABD için OSP'sini arttırdığını açıkladı.¹⁰³

Hintli rafinerilerin, Mayıs 2021'de Suudi Aramco'dan tedarik ettiği ham petrol alımının düşmesine rağmen Haziran 2021'de daha önceki hacimlere uygun sipariş verecekleri açıklandı.¹⁰⁴

Ürdün, Irak ham petrolünün Jordan Petroleum Refinery Company'e taşınmasını sağlayacak şirketler arasında bir ihale açtığını açıkladı. Anlaşmaya göre, Irak'tan günlük 10.000 varil ham petrolün Zarqa bölgesinde bulunan rafineriye getirileceği bildirildi.¹⁰⁵

Saudi Aramco, 2021 yılının ilk çeyreğine ilişkin mali sonuçlarını bir önceki yılın mali sonucuna göre göre yıllık %30'luk kâr artışı ile 21,70 milyar USD olarak açıkladı. Suudi Aramco'nun 2021 ilk çeyreği için 18,76 milyar USD değerinde temettü dağıtacağı kaydedildi.¹⁰⁶

ABD'nin İran'a yönelik petrol, petrokimya, nakliye gibi sektörlerdeki yaptırımları 2021 Mayıs sonuna kadar kaldırmasının beklendiği açıklandı. Yaptırımlar kaldırıldığı takdirde 2022'de İran'ın

100 <https://www.trthaber.com/haber/dunya/cezayir-fransadan-ozur-ve-tazminat-talebini-yineledi-579329.html>

101 <https://www.capital.gr/politiki/3543973/tz-paiat-apo-alexandroupoli-stratigiki-i-desmeusi-ton-ipa-sti-boreia-ellada>

102 <https://www.oilfieldtechnology.com/exploration/06052021/pgnig-preparing-to-drill-first-well-in-uae/>

103 <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/oil/050521-saudi-aramco-cuts-june-osps-for-crude-bound-for-asia-europe-raises-us#:~:text=14:29%20UTC-,Saudi%20Aramco%20cuts%20June%20OSPs%20for,for%20Asia,%20Europe,%20raises%20US&text=Singapore%20%E2%80%94%20Saudi%20Aramco%20cut%20official,the%20company%20said%20May%205>

104 <https://energy.economictimes.indiatimes.com/news/oil-and-gas/india-offers-to-lift-regular-saudi-oil-volumes-in-june-after-may-cuts/82445111>

105 <https://www.bignewsnetwork.com/news/269281050/jordan-offers-tender-for-transporting-crude-oil-from-iraq>

106 <https://maaal.com/archives/20210504/ارامكو-السعودية-توزع-70-33-مليار-أرباح-ع>

petrol üretiminin yaptırım öncesi seviye olan günlük 3,9 milyon varile çıkabileceği bildirildi. Bazı yaptırımların kaldırılmayabileceği de aktarıldı.¹⁰⁷

İran'ın Tehran Power Distribution Company, elektrik kullanımının yoğun olduğu saatlerde evlerdeki ve hastanelerdeki klima kullanımının yasaklandığını açıkladı. Yaklaşık %50 oranında elektrik tasarrufuna gidilmesi gerektiği bildirildi.¹⁰⁸

İrânın Qom eyaletindeki bulunan petrokimya tesisinde 2 Mayıs 2021'de patlama meydana geldiği ve çıkan yangının kontrol altına alındığı açıklandı.¹⁰⁹

Irak, ambargo nedeniyle dondurulmuş fonlarını ödemek için İran ile anlaşacağını açıkladı. ABD yaptırımları nedeniyle İran'ın Irak'ta kalan 5 milyar USD'lik fonlarının ilk taksitinin önümüzdeki günlerde İran'a ödeneceği bildirildi. İran'ın, Irak'a doğal gaz ve elektrik göndermeye devam etmesi yönünde anlaşmaya vardığı da açıklandı.^{110 111 112}

Irak'ın İran'a olan gaz bağımlılığını azaltmak ve gaz üretimini arttırmak için 15 milyar USD değerinde yatırım yapmayı planladığı açıklandı. Bu yatırım sayesinde gaz üretiminin günlük 4 milyar fit küpe çıkmasının planlandığı ve 16 GW elektrik üretiminin sağlanmasının amaçlandığı bildirildi.¹¹³

Irak'ta DEAŞ militanların iki petrol kuyusuna saldırdığı açıklandı. Yapılan saldırıda Kerkük'teki Bai Hassan petrol sahasında bulunan 183 ve 177 numaralı kuyuların hedef alındığı aktarıldı. Patlamadan çıkan yangında kuyulardan birinin söndürüldüğü diğerinin ise söndürülmeye çalışıldığı aktarıldı.^{114 115}

Irak, West Qurna-1 sahasının ABD'li ExxonMobil Şirketine ait olan %32'lik kısmını Irak'ın devlet şirketi olan Basrah Oil Company (BOC)'un satın almasını düşündüklerini açıkladı. ExxonMobil Şirketi, West Qurna-1'deki hisselerini satmayı planlıyordu.¹¹⁶

Irak, Suriye sınırına yakın olan Akkaş gaz sahasının geliştirilmesi için Fransız Total Şirketi ve ABD'li Chevron Şirketleri ile görüşüklerini açıkladı.¹¹⁷

107 <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/oil/050621-iran-oil-sanctions-relief-expected-in-months-if-vienna-talks-result-in-deal>

108 <https://oilprice.com/Latest-Energy-News/World-News/Iraq-Takes-Drastic-Measures-To-Conserve-Electricity-In-Tehran.html>

109 <https://in.news.yahoo.com/irans-petrochemical-plant-hit-explosion-005757887.html>

110 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/iran-iraq-reach-agreement-to-unblock-iranian-funds/2227429>

111 <https://en.mehrnews.com/news/172889/Iraq-to-continue-imports-of-Iranian-gas-electricity>

112 <https://www.tehrantimes.com/news/460501/Baghdad-ready-to-pay-off-gas-debts-to-Tehran>

113 <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/natural-gas/050321-iraqs-basrah-gas-to-spend-3-bil-on-gas-projects-over-five-years>

114 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/militants-attack-oil-wells-in-iraq-s-kirkuk/2230164>

115 <https://www.freepressjournal.in/world/is-militants-blow-up-2-oil-wells-kill-2-security-members-in-iraq>

116 <https://www.reuters.com/world/middle-east/developing-iraqs-mansuriya-gas-field-cost-21-bln-minister-2021-05-03/>

117 <https://www.reuters.com/world/middle-east/developing-iraqs-mansuriya-gas-field-cost-21-bln-minister-2021-05-03/>

Irak Petrol Bakanı, Bağdat'ın güneyinde Kerbela bölgesinde bulunan günlük 140.000 varil rafinaj kapasitesine sahip rafinerinin 2022 yılında devreye alınmasının planlandığını açıkladı. Rafinerinin, işler hâle gelmesiyle birlikte Irak'ın işlenmiş petrol ürünü ihtiyacının %90'ının karşılanacağını bildirdi. ^{118 119}

Abu Dhabi National Oil Co. Distribution (ADNOC), Suudi Arabistan'ın Doğu vilayetindeki 15 petrol istasyonunun marka isminin ADNOC International olarak değişiminin onaylandığını açıkladı. Şirketin Suudi Arabistan pazarında akaryakıt istasyonları açmak için çalışmalar yürüttüğü dile getirildi. ¹²⁰

ADNOC, petrol sahası temin hüküm ve koşullarını standartlaştırma girişimi uygulamaya başladıklarını açıkladı. Yeni sürece göre, rekabetçi ihalelerde teklif sunan firmaların aynı hüküm ve koşullara tabi tutulacağı bildirildi. ADNOC, Fransız Schlumberger, ABD'li Halliburton, ABD'li Baker Hughes ve ABD'li Weatherford gibi 1100'den fazla yerel ve uluslararası firmayı listesine eklediğini kaydetti. ¹²¹

Abu Dhabi National Energy Company (TAQA)'nın, BAE'deki elektrik santrallerini satın almak için görüşmeler yaptığı açıklandı. TAQA, yenilenebilir enerji alanındaki çalışmalarını genişletmek için 2022 yılında ilk yeşil tahvilini tedavüle çıkaracağını bildirildi. ¹²²

Lübnan Parlamentosunun mart ayında imzaladığı 200 milyon USD'lik elektrik üretimi finansman kredisinin Lübnan Anayasa Komitesi tarafından 15 Mayıs'a kadar onaylamaması hâlinde ülke çapında elektrik kesintilerinin yaşanmasının beklendiği açıklandı. ¹²³

Lübnan Cumhurbaşkanı, Lübnan, Suriye, Ürdün ve Irak'ı içeren ortak ekonomik pazar kurma önerisi sundu. 2019 yılında Lübnan'ın başkenti Beyrut'ta yapılan General of the League of Arab States (LAS)'de Lübnan Cumhurbaşkanı, elektrik sorununa yönelik olarak Arap devletleriyle ortak bir elektrik piyasası kurma fikrinin yayımlandığı bildirildi. ¹²⁴

İsraili bir grup firma, GKRY ile ortak offshore gaz sahası olan Afrodit sahası için yetkililerle görüştüğü fakat anlaşamadıklarını, İsrail hükûmetinin ise kendilerini tam desteklemedikleri açıklandılar. Firmalar saha için bir kerelik tazminat ödenmesi yerine Chevron, Shell ve Delek firmalarıyla sahayı geliştirmek istediklerini bildirildiler. Afrodit sahasının küçük bir kısmı olan Ishai parseli İsrail'e ait bulunuyor. Bu parselin işletme hakkı ise İsraili dört petrol

¹¹⁸ <https://bit.ly/3f743ab>

¹¹⁹ <https://www.reuters.com/article/iraq-oil-refinery-idUSD5N2L801S>

¹²⁰ <https://www.arabnews.com/node/1854256/business-economy>

¹²¹ https://www.rigzone.com/news/adnoc_streamlines_oilfield_procurement_process-05-may-2021-165339-article/

¹²² <https://www.reuters.com/world/middle-east/taqa-talks-buy-power-plants-abu-dhabi-plans-green-bonds-says-cfo-2021-05-05/>

¹²³ <https://7news.com.au/news/disaster-and-emergency/lebanon-lights-may-go-off-as-cash-runs-out-c-2778177>

¹²⁴ <https://english.enabbaladi.net/archives/2021/05/overburdened-lebanon-proposes-common-market-project-with-syria-any-chances-to-succeed/>

şirkete ait olduğu bildirildi. Bu şirketler, Israel Opportunity, Nammax Oil & Gas, Petroleum Services Holdings (PSH) ve Eden Energy'dir. Sahanın GKRY'ye ait olan kısmının hissedarları ise Delek Drilling, Chevron ve Shell firmalarıdır.¹²⁵

¹²⁵ <https://en.globes.co.il/en/article-israel-cyprus-gas-talks-disappoint-ishai-partners-1001369451>

HAFTALIK RUSYA BASIN ANALİZİ

(3-9 MAYIS 2021)

• Afganistan Yeni Suriye mi Yoksa Libya mı Olacak?

Rusya'nın Federal Bilgi Ajansı "Regnum.ru" sitesinde ajansın Doğu Bölümünün Baş Editörü olan tarihçi Stanislav Tarasov'un, "[Afganistan Yeni Suriye mi Yoksa Libya mı Olacak?](#)" başlıklı değerlendirmesi yayımlandı. Yazıda, ABD askerlerinin Afganistan'dan çekilmesinin ardından ülkenin Libya'ya veya Suriye'ye dönüşmesi ihtimalleri ve bu konuda Joe Biden yönetiminin atabileceği adımlarla ilgili öngörüler yansıtılmıştır.

Uzman, önce geçtiğimiz günlerde yapılan Afganlar arası barış görüşmelerine dikkat çekti: "Katar'da, Rusya, ABD, Çin ve Pakistan arasında Afgan anlaşması için istişareler yapıldı. Bu formatın katılımcıları en son 18 Mart'ta Moskova'da bir araya gelmiştir. Aynı zamanda, genişletilmiş "troyka" üyeleri Kabil ve Taliban müzakere ekipleriyle görüşmeler yaptı. Sonuç olarak, kabul edilen 14 maddeden oluşan bildiri; Afganistan'daki çatışmanın tüm tarafları ülkedeki şiddet düzeyini düşürmeye, Taliban hareketi ilkbahar-yaz saldırılarını durdurmaya, Afgan hükûmeti ve Ulusal Uzlaşma Yüksek Konseyi diplomatik bir çözümle ilgili olarak Taliban hareketiyle açıkça diyaloga girmeye davet edildi." Ayrıca uzman, 23 Nisan'da İstanbul'da, Afganistan, Türkiye ve Pakistan Dışişleri Bakanlarının katılımıyla yapılan üçlü toplantının sonunda Katar "troykasının" bildirisinin maddeleriyle örtüşen ortak bir bildirinin yayımlandığına da değinerek aynı konuyu içeren çok formatlı müzakerelerin farklı mekânlarda organize edilme nedenlerini açıklamaya çalışmaktadır: "Müzakere sürecinin ve katılımcılarının formatına ilişkin istikrarlı bir anlayışa sahip olmayan ABD, Taliban'ı siyasi açıdan yasallaştırmanın yanı sıra paradoksal sonuçları olabilecek alışılmadık bir diplomatik deney yürütüyor." Yazıda, Taliban'ın şu anki konumuna da değinilerek hareketin sadece geniş bölgeleri kontrol etmekle kalmayıp belirli koşullar altında ülkedeki iktidarı ele geçirebileceği ihtimali vurgulanmıştır: "Taliban, farklı siyasi platformlarda farklı müzakere biçimlerinden yararlanmayı başarıyor." Tarasov'a göre ABD Başkanı Joe Biden'ın, Amerikan birliklerinin Afganistan'dan çekilmesi konusundaki duyurusu bir sonraki aşamada durumla ilgili kötümser öngörülere yol açtı: "Taliban, olayların gidişatına tepki gösteriyor. Hareketin sözcüsü Muhammed Naim Vardak, tüm yabancı güçler ülkeyi tamamen terk edene kadar Afganistan konulu herhangi bir konferansa katılma niyetinde olmadıklarını söyledi. Bu açıklama, birkaç gün ertelenen İstanbul Konferansı'nı, gerçekleşeceği kesin olmasa da tehlikeye sokuyor. Taliban aynı zamanda Afganistan'ı bir "İslam emirliğine" dönüştürme projesinden de vazgeçmiyor. Askerlerin Afganistan'dan çekileceğinin duyurulması, iç çatışmayı şiddetlendirmek için tetikleyici hâle geldi ve herkes nasıl bir düşmanla uğraşmak zorunda kalacağını ve yeniden bir iç savaşın çıkabileceğini tahmin ediyor."

Uzman, "Amerikasız" Afganistan'ın geleceği ile ilgili olarak bazı öngörülerde de bulundu: "Afganistan'ın Libya'ya ve Suriye'ye dönüşmesi durumunda, komşuları ve dışarıdan gelenler muhtemelen çeşitli grupları destekleyecek. Biden yönetimi resmî olarak Kabil merkezli hükûmete bağlılığını sürdürürken, ikincisinin gelecekteki kaderi Washington'un uzun vadeli hesaplamalarını değiştirebilir."

• İran Kıyılarına Kimin İhtiyacı Var: Umman Denizi'ndeki Rus ve Amerikan Çıkarları

Rusya'nın resmî TASS Haber Ajansı sayfasında ajansın askerî uzmanı Victor Litovkin'in, "[İran Kıyılarına Kimin İhtiyacı Var: Umman Denizi'ndeki Rus ve Amerikan Çıkarları](#)" başlıklı değerlendirmesi, ABD donanmasının İran gemilerine yönelik uyarı atışlarının nedenleriyle ilgiliydi.

Uzmana göre, Körfez'deki komşularla ABD birlikleri ve onların deniz kuvvetleri arasındaki çelişkinin giderek keskinleşmesi Ortadoğu'da Arap Denizi olarak adlandırılan Basra Körfezi'ndeki tansiyonun yükselmesine neden oluyor. Ayrıca Litovkin, nisan ayının son günlerinde, Basra Körfezi'ndeki ABD donanmasının, İran İslam Devrim Muhafızları'nın deniz kuvvetlerinin gemilerine uyarı ateşi açmasının ardından basında gündeme taşınan "Rusya denizcilerinin bölgede kalıcı olarak bulunma ihtiyacı" konusundaki görüşlerini şöyle ifade etmiştir: "İran bugün bizim için sadece Hazar bölgesinde bir komşu değil, aynı zamanda Şangay İşbirliği Örgütü içinde bir gözlemci ülke, askerî-teknik iş birliği ortağı, Çin, İngiltere, Fransa ve Almanya'yı da içeren Kapsamlı Ortak Eylem Planı (KOEP) anlaşmasının bir üyesidir. Moskova, özellikle ABD'nin girişimiyle başlatılan Basra Körfezi bölgesinde seyir özgürlüğünü sağlamak için deniz koalisyon güçlerinin kurulmasına karşı çıkmanın yanı sıra, birçok dış politika konularında Tahran'ı destekliyor. Rusya, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi üyelerine "Basra Körfezi bölgesinde güvenlik ve iş birliği için bir kurum oluşturulmasını" öneren taslak toplu güvenlik konsepti gönderdi. Ancak bu fikir, ABD'nin üstünlüğünü ima etmediği için muhtemelen Washington'un çabalarıyla Güvenlik Konseyinde gerekli desteği alamadı. Ancak iki ülke arasındaki iyi ve aynı zamanda karmaşık ilişkilere rağmen, birbirimizin çıkarlarını korumaya çalışan bir müttefik değiliz. İran, Suriye'den farklı olarak bizi belirli tehditlere karşı mücadelede kendisine yardım etmeye davet etmedi. Rusya da buna karşılık bu tür görevleri yapıp yapamayacağı konusunda İran'a sormadı ve bence bunu yapmayacak."

Yazıda, tankerler de dâhil olmak üzere ücretsiz nakliyenin korunması nedeniyle Rusya'nın Umman Denizi'nde bulunmasının faydalı olabilme ihtimaline değinen uzman, şimdiye kadar bunu gerektiren yeterli güç ve aracın olmadığına dikkat çekti: "Rusya, bu tür sorunları Afrika Boynuzu'nda, Aden Körfezi'nde ve Babül Mendep Boğazı'nda çözüyor. Nitekim, diğer ülkelerden gelen gemilerin yanı sıra ticari gemilerini, Somali korsanlarının saldırılarından koruyor. Sudan'ın başkenti yakınında kendi lojistik merkezini açmak için Sudan yönetimi ile anlaşma yapmaya çalışıyor." Aynı zamanda Rusya'nın, Suriye'de bulunan Tartus Deniz Üssü ile birlikte Hmeymim Üssü'nün savaş pilotları ile Doğu Akdeniz'de seyir özgürlüğü sağladığı

ğına ve Suriye yönetimine IŞİD ile mücadelede yardımcı olduğuna değinen uzman, bunların hepsinin Rusya ekonomisi üzerinde oldukça ciddi bir yük oluşturduğu görüşünü savundu. Rusya'nın, Basra Körfezi de dâhil olmak üzere Ortadoğu'daki varlığını genişletip genişletmediği konusuna dikkat çeken Rus askerî uzman, bu tür gelişmelerin gazetecilere ve askerî uzmanlara değil, ülkenin yönetiminin verdiği karara bağlı olduğunu ifade etti. Aynı zamanda analist, ABD ve yandaşlarının eylemlerinin Rusya'yı böyle bir adım atmaya sevk edebileceğini de ifadelerine ekledi.

• Libya İhtilafının Çözümü İçin Beklentiler: Orta Vadeli Tahminin Üç Senaryosu

Uluslararası ilişkiler ve dış politika alanında sosyal ve politik yayın olan "Rossiya v Global'noy Politike" dergisinde "[Libya İhtilafının Çözümü İçin Beklentiler: Orta Vadeli Tahminin Üç Senaryosu](#)" başlıklı değerlendirme yayımlandı. Makalenin yazarı Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi Danışmanı İvan Boçarov, Libya ihtilafının çözümüne dair öngörülerini alt başlıklarla ayrıntılı şekilde incelemiştir. Uzmana göre, orta vadede olası bir Libya çatışmasını tahmin ederken bu ülkedeki savaşın kesinlikle dengesizlik sistemi olduğunu hesaba katmak gerekir. Bu nedenle amaçlanan eğilimler, tamamen yeni hareket yörüngelerini belirleyebilen olaylara bağlı olarak hızla değişebilir. Libya ihtilafının "siyasi çözüm" olasılığına değinen uzman, görüşlerini şu şekilde özetledi: "2020 yılında ulusal uzlaşı sağlamak için gösterilen çabaların boşuna olmadığını ve çatışmanın siyasi çözüm için sağlam bir temel oluşturacağını, ülkenin Libya seçimleri yapmayı başardığını ve de hem dünya kamuoyunun gözünde hem de Libya vatandaşları arasında meşruiyete sahip insanların iktidara geldiğini düşünürsek yeni Libya yetkilileri bir dizi önemli sorunla karşı karşıya kalacak. Aynı zamanda, Libya toplumu üzerinde aşiret ilişkilerinin güçlü baskısının da bulunduğunu dikkate alınırsa siyasi barış sağlansa bile kırılğan olacağı muhtemeldir." Öte yandan uzman, söz konusu kırılğan barışın yapılabilmek ihtimalinin de düşük olduğunu vurguladı: "Gelecekteki süreçler için ihtimal dâhilinde olan senaryo, askerî operasyonlardaki artış olabilir. Karşı tarafların karşılıklı suçlamaları öne sürmeleri için seçim öncesi dönemdeki provokasyonlardan seçim süreçlerinin sonuçlarının tanınmamasına kadar birçok resmî neden olabilir. Sonuç olarak, durumun keskin bir gerilim artışına neden olması muhtemeldir." Boçarov, Libya'daki her iki tarafın da siyasi diyalog kurma girişimlerine rağmen, muhalif tarafların temsilcilerinin resmî açıklamalarının agresif ve suçlayıcı söylemler içerdiğini vurguladı. Ayrıca, Rusya ve ABD arasındaki olası çatışmanın yoğunlaşmasının arka planına karşı, çatışmanın uluslararasılaşmasının artırılması ve silah ambargosu üzerindeki kontrolün sıkılaştırılması büyük olasılıkla ayrı ayrı devletlerin dış politikasının bir aracı olarak özel askerî şirketlerin rolünü artıracak.

Uzman, Libya ihtilafının çözümüne dair öngörülerinden üçüncüsünde statükonun sürdürülmesine de değinerek bugünün koşullarında, Libya'daki ana siyasi güçlerin seçimlere hazırlık için merkezî seçim komisyonu ve diğer kurumların çalışmalarını organize etmelerinin oldukça zor olacağını vurguladı: "Uluslararası kontrolün olası güçlendirilmesine rağmen, Lib-

ya'daki mevcut güç dengesinin korunması kaçınılmaz olarak yeni çatışmalara yol açacak ve Tunus, Cezayir ve Mısır da dâhil olmak üzere komşu ülkelerde bir istikrarsızlığa neden olacak. Çatışmanın siyasi çözümü için bir sonraki plan başarısız olursa Libya bu sefer Avrupa'ya çok yakın başka bir Afganistan olma riskini taşıyor." Rus analiste göre, Libya toplumunun her halükârda çok uzun süre bölünmüş kalacağına inanmak için nedenler bulunmaktadır. Ayrıca uzman tahminlerine göre Libya'nın daha fazla parçalanması, salgınla birlikte askerî eylemler ve petrol ihracatında azalması zemininde gerçekleşecektir.

• Uzman, Afrika'da Yeni Bir Rus Askerî Üssünün Kurulmasının Nedenlerini Açıkladı

"Lenta.ru" Haber Ajansında Rus Askerî Uzman Aleksey Leonkov'un Sudan'da Rus askerî üssünün inşa edilmesi konusunda değerlendirmesi yayımlandı. "[Uzman, Afrika'da Yeni Bir Rus Askerî Üssünün Kurulmasının Nedenlerini Açıkladı](#)" başlıklı yazıda Leonkov, Rusya'nın Afrika Sudan topraklarında yeni bir askerî üs oluşturmak için en az dört nedeninin olduğunu belirtti. Uzmana göre üssün inşasının ilk nedeni, şu anda tüm Doğu ve Orta Afrika'nın teröristlerin sürekli saldırılarına maruz kalmasıdır: "Aynı zamanda, bölgede sağlam bir noktaya sahip olan Rusya, bu topraklarda bir barışı koruma görevlisi rolünü daha etkin bir şekilde yerine getirebilir." Yazıya göre ikinci neden, Sudan'daki bir üs Rusya'nın Kızıldeniz ve Hint Okyanusu sularında güvenlik ve deniz taşımacılığı üzerinde kontrol sahibi olmasına izin verecek: "Daha önce böyle bir fırsat, Moskova'nın kaybettiği Yemen ve Etiyopya'daki Rus askerî tesisleri tarafından sağlanıyordu." Ayrıca Leonkov, Sudan üssünün Rusya için uzak sınırlarda yeni bir savunma noktası hâline gelebileceği görüşünü savunmanın yanı sıra aynı zamanda Hindistan ve İran gibi dost ülkelerle askerî iş birliği yapılmasını da mümkün kılacağını ifade etti. Sudan'da donanma için bir Rus lojistik merkezinin oluşturulması Kasım 2020'de açıklandı. Belgenin şartlarına göre, Afrika Cumhuriyeti, Rus donanma istasyonu için arazi sağlıyor. Nisan ayı sonlarında üssün inşasının dondurulduğu iddia edildi. Ancak Sudan'daki Rus Büyükelçiliği daha sonra bu bilgiyi yalanladı.

• Suudi Arabistan Diplomatik Çabasını Arttırıyor

Suudi Arabistan'ın İran'la "bölgesel gerilimleri azaltmak" konusundaki müzakereleri Rusya basınında geniş yer buldu. "Komersant.ru" gazetesinin 7 Mayıs sayısında "[Suudi Arabistan Diplomatik Çabasını Arttırıyor](#)" başlıklı uzman görüşlerine dayanan değerlendirmede iki ülke arasında başlatılan görüşmeler, "birkaç yıl önce kesintiye uğrayan temasların yeniden başlaması, iki paralel sürecin parçası gibi görünüyor Basra Körfezi'ndeki Arap monarşileri arasındaki uzlaşma ve Tahran ile Washington arasında 'nükleer anlaşmaya' dönüş için bir diyalogun başlangıcı" ifadeleriyle değerlendirildi. Yazıya göre, İran ve Suudi Arabistan arasındaki diplomatik temasların yeniden kurulacağından pek söz edilmese de Riyad'ın gelecekte Şam'da bir büyükelçiliğin açılacağına dair haberler yayımlanmaktadır. Yazıda görüşlerine başvurulmuş Ortadoğu Enstitüsü Suriye Programı Uzmanı Anton Mardasov'a göre, Suudi

Arabistan'ın Esad ile uzlaşması henüz kedi-fare oyununun ötesine geçmedi: "Bölgede, Şam ile temas, ABD ile temaslarda bir pazarlık unsuru olarak kabul ediliyor ve ancak o zaman Suriye'nin Arap Devletleri Ligi'ne dönüşünün İran'ın bu ülkedeki varlığını nasıl etkileyeceğini düşünüyorlar. Ortadoğu'da Washington için yeni bir dönemin başladığı göz önüne alındığında Riyad'ın, kendisini güvence altına alması önemlidir ve Suudi Arabistan'ın diplomatik faaliyeti bununla bağlantılıdır." Uzmana göre, bununla birlikte hiç kimsenin herhangi bir nedenle özel bir coşkusu gözüküyor: "Hâlâ nükleer anlaşmaya dönme sürecini kesintiye uğratma riski bulunmaktadır. Suudi-Suriye diyalogunun gelişmesi için belirsiz beklentilerden bahsetmeye bile gerek yok."

Yazıya göre, Riyad ile Tahran arasında bölgedeki ilk temaslar Doha tarafından memnuniyetle karşılandı. Nitekim Katar Dışişleri Bakanı Şeyh Muhammed bin Abdulrahman Al-Thani perşembe günü yaptığı açıklamada, Basra Körfezi'ndeki Arap ülkeleri ve İran'ın sorunları çözmek ve bölgesel gerilimleri hafifletmek için bir format üzerinde anlaşmaları gerektiğini söyledi.

• Nükleer Tavizler: İran Anlaşmasının Kaderini Viyana Belirliyor

İran'ın nükleer faaliyetlerini kısıtlayan 2015 tarihli anlaşmanın geleceği konusundaki görüşmelerin yer aldığı Viyana Toplantısı Rusya basınında yer buldu. "Gazete.ru" sitesinde yayımlanan "[Nükleer Tavizler: İran Anlaşmasının Kaderini Viyana Belirliyor](#)" başlıklı uzman görüşlerine dayanan değerlendirmede, Washington'da anlaşmaya geri dönme olasılığının kabul edildiği, Paris'te ise devam eden müzakerelere "hakikat anı" dendiği ifade edilmiştir. Uzmanların tahminlerine göre İran Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin arifesinde yapılan görüşmelerde nükleer anlaşma faktörü belirleyici olacak ve İslam Cumhuriyeti'nin geleceğini belirleyecek. Yazıda görüşlerine başvuru Rusya Bilimler Akademisi Doğu Araştırmaları Enstitüsü Yakın ve Ortadoğu Çalışmaları Merkezinde Kıdemli Araştırmacı Yelena Dunayeva'ya göre yaklaşan seçimlerin, şu anda iktidarda olan liberallerin yeniden seçilme şansının çok az olduğunu anlayan İran hükümetinin konumu üzerinde çok güçlü bir etkisi var: "Anayasaya göre Ruhani için bu imkânsız olsa da en azından yürütme gücünü ellerinde tutmak için mümkün olan her şeyi yapmaya çalışıyorlar. Bu nedenle, cumhurbaşkanlığı seçimlerinden önce belli anlaşmalara varmak ve yaptırımların kaldırılması için en azından başlangıç sürecini gerçekleştirmek için çaba sarf etmektedirler. Nihayet bir anlaşmaya varabileceklerini söylemek çok zordur. Ancak elde edilebilecek başarılar, İran'daki en liberal güçlerin eline geçecektir."

İrânın siyasi geleceğinin ve bölgesel ve uluslararası ilişkiler sistemindeki daha fazla etkileşiminin müzakerelerin sonuçlarına bağlı olacağına dikkat çeken uzman, Tahran'ın şu anda bir sonuca ulaşmaya odaklanmış durumda olduğunu ve er ya da geç yine de şartları kabul edeceği görüşünü savundu: "Elbette reformcuların tekrar iktidara gelmesi pek olası değil

ancak pragmatik muhafazakârların yani ılımlı güçlerin onları yenmesi mümkündür. Bu durumda, müzakereler devam edecek ve her hâlükârda İran, Batı ile temaslarını daha da genişletmeye çalışacaktır. Anlaşmada başarı sağlanamazsa ve ABD'yi Kapsamlı Ortak Eylem Planı'na döndürmek için belirli, planlanmış adımlar atılmazsa seçimler İran'daki en radikal muhafazakâr güçler için zaferle sonuçlanabilir.”